

פרוטוקול מס' 99
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג' י"ז בסיוון תשל"ה - 27.5.75, שעה 08.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
י. תמיר - יו"ר
י. ארידור
נ. אליעד
ח. אבו-דביע
י. בארי
א. גיבלבר
א. הרליץ
ח. טובי
ע. נוף
נ. מואב
ד. קורן

מוזמנים:

שר המשטרה ש. הלל
ש. רוזוליו - מפק"ל המשטרה
ח. קובדסקי - מנכ"ל משרד הפנים
צ. טרלו - מנכ"ל משרד המשפטים
מר שפט - משרד הפנים
מר דש -
מר הייזלר -
מר קלוגמן - המשפטים

מזכיר הוועדה:

י. ברזני

ר ש מ ה :

א. אולר

בעיית אכיפת החוק במדינה.

סדר-היום:

היו"ר י. חמיר:

אני פותח את הישיבה.

הנושא שלפנינו חוזר ועולה בוועדה מדי פעם, אבל עד כה טרם נמצא לו פתרון. מבחינת מינוח ייתכן שוועדת החוקה היא המוסמכת לזון בנושא של אכיפת החוק במדינה ויחסם של אזרחי המדינה לחוק. אבל ועדת הפנים מופקדת על מספר שטחים הקשורים אף הם באכיפת החוק, החל בתכנון ובניה, דרך רישוי עסקים וכלה בענייני המשטרה הכלולים בתחום טיפולה של הוועדה.

לא פחות מן הסכנה החיצונית שמבחוץ אורבת הסכנה מבפנים לקיימנו כחברה מתוקנת ומסודרת, ומשום כך הוסכם על דעת כל חברי הוועדה לקיים דיון בנושא, ביחד עם הגורמים המופקדים עליו במדינה, כדי שנודע היכן אנו עומדים.

שר המשפטים, שהיה אמור להיות נוכח אף הוא בישיבת היום, הודיע לי ברגע האחרון שלא יוכל לבוא. אני מקדם בברכה את שר המשטרה, את מפק"ל המשטרה, את המנהלים הכלליים של משרד המשפטים ומשרד הפנים, ואת האזרחים וחברי הוועדה.

היום נתפרסם מאמר ראשי בעתון "הארץ", תחת הכותרת: "בהתפורר חוק - תיפרע חברה". בין היתר הוא מדבר על שטח התכנון והבניה, נושא שהיה למעשה העילה העיקרית לכינוס הישיבה של היום. (קורא את המאמר)

מזה שנים שאנו עדים למשטר של כל-דאליים גבר במדינה, בייחוד בשנים האחרונות. גם משרד המשטרה, גם הרשויות המקומיות וגם הכנסת לא הצליחו לעמוד בפרץ. יום-יום אני מקבל מכתבים מאזרחים הזועקים חסם נגד אנשים המשתמשים באלימות, בלחץ ובפשע, תוך התעלמות גלויה מן החוק ומצווי המדינה, כדי להשיג את שלהם. היום נתקלנו זו הפעם הראשונה בוחרים שארגנו מבצע אנטי-חוקי, כשמנעו מן המשטרה לבצע פסקי-דין של שופטים ברבר עיקול. במדינה קטנה כשלנו כל אחד יודע את הנעשה אצל השני, והמחלה של עשיית דין לעצמך נהפכת למחלה מידבקת.

כמה עובדות קונקרטיות. ב-1972 כתבתי מכתב אישי לנשיא ביהמ"ש העליון, השופט אגרנט, בו פירטתי שורת עובדות המצביעות על יחס סלחני של שופטים, טיפוס יחודי גלתי כלפי העוברים על החוק. המכתב זעזע כנראה מאד את השופט אגרנט, שהשיב לי במכתב בו הטיל את מלוא האחריות על משרדי הממשלה והרשויות המקומיות, והביא דוגמאות של אלפי פסקי דין שניחנו, בעיקר צווי הריסה, ולא בוצעו. וכאן מחחיל חינוך הציבור ליחס של זלזול כלפי החוק והמשפט. השופט אגרנט ביקש בשעתו של אפרסם את המכתב, וזעניתי לו. כעבור כשנה שלחתי לו מכתב שני, ובו שלוש דוגמאות; האחת מסתמכת על דבריו של מפק"ל המשטרה, השניה - על דבריו של מר מליון שטען כי השלטון המקומי נכון נוכח אי-יכולתו לאכוף את החוק. בתשובתו כותב לי השופט אגרנט שאכן, במדינה הזאת לית דין ולית דיין - כל הישר בעיני יעשה, וזאת האמת. נותרו רק אותם אנשים מעטים שלפי אפיים אינם מסוגלים למעשים פליליים.

לפני כחדשיים קיימנו בידור בענין המשטרה, ושר המשטרה ועוזריו הביאו לנו דוגמאות על מהלך השפיטה בישראל, מהן מתברר שבכמה וכמה מגילוייה היא משמשת עידוד לפשיעה ולכפיית רצון הפרט על הכלל. יש מקרים בהם המשטרה טורחת לעקוב אחר עבריינים, לתפוש אותם, לאסוף הוכחות ולהגישם למשפט - ובסופו של דבר הם יוצאים בקנס סמלי או בעונש פעוט. זהו מצב אומלל, כשהזרוע שצריכה להקפיד על שמירת החוק עומדת חסרת אונים מול השפיטה הסלחנית המתחשבת בסיפורי-בריים של רבים מן הנאשמים ומרחמת עליהם, וכך הגענו למצב שאנשים שלמים של משרדי הממשלה אינם יכולים להמשיך ולפעול, אם זה במשרד הסעד ואם השתלטות של כנופיות המשתלטות על קרקעות של המדינה ועושת בהן כבתוך שלהן, ועד לאנשים שתופשים סירות של קצא"א ויוצאים אתן ללב ים תוך התעלמות מפס"ד של ביהמ"ש.

מה קורה במדינה הזאת? לא אקרא את פ" פסקי הדין שברשותי, של אנשים שעשו מעשים חמורים ביותר ויצאו כמעט נקיים מביית-המשפט. בידי 10 דוגמאות כאלה, לעיונם של החברים.

קחו למשל את הנושא של שמירת הכנרת. הכנרת מספקת שליש מכמות המים של המדינה. הכנרת מזדהמת ע"י אנשים,

היו"ר י. תמיר:

לאחרונה בצורה של הרעלה עקב נסיון לדוג דגים ביתר קלות. ועד שלא פניתי בדחיפות לשר המשטרה - המשטרה היתה משותקת, למעשה היתה שותפה אלמת למעשי הפשע החמורים האלה נגד האנושות: הרעלת מים. אתמול קיבלתי מכתב ממינהלת הכנרת: עכשיו המשטרה פועלת היטב; סוף-סוף יש משפטים נגד עבריינים. אלא שזיכוי או פס"ד קל, הם כותבים, פוגע בכל המאמצים, ואילו עד עכשיו היו בתי-המשפט מזכים עבריינים שהובאו נגדם הוכחות. משום שהמשפט או שאיננו חש בנעשה במדינה או שהוא נתון תחת איומים של האנשים האחרים לשימוש לרעה בחוק. אני מודיע ששופטים במדינת ישראל נתונים לטרור, ומפחדים להטיל פסקי-דין.

צ. טרלון:

חבל שמנהל בתי-המשפט איננו נמצא כאן היום כדי להשיב על כך.

היו"ר י. תמיר:

קיבלתי מכתב משבעה אנשים בירושלים הטוענים שמול ביתם בונה קבלן בשם טרגר בנין ענק ללא רישוי כחוק, ואין מתערב. משום שיש שוחד בעירייה הזאת, כמו בכל העיריות; משום שיש שלמונים, קונים את הפקחים, והעירייה איננה מצליחה להשתלט על המצב. וירושלים היא אחת העיריות הטובות במדינה. לפני חודשים טענתי שיש שוחד בעירייה, ולא האמינו לי. טענתי שיש מאפיה הבונה על רכוש המדינה בתים רעועים ומסתלקת לה, ואח"כ אי-אפשר להוציא את הדיירים. טענו כלפי שזה בלתי אפשרי. אבל הוכח שזה ישנו. יש למאפיות הללו קשרים עם אנשים בתוך השלטון המקומי (לא בצמרת), ואלה נותנים יד לכך, ואח"כ אתה עומד בפני עובדה מוגברת. ולפנות משפחה עם שמונה ילדים, שקנתה את הדירה בכסף טוב - אי-אפשר. כך נוצרת במדינה הזאת חברה מושחתת עד היסוד.

בידי מכתב מו"ר א. אהרוני, מנהל הלשכה הוטרינרית בחדרה, הטוען על המצב של אי-אכיפת החוק והתקנות במדינה, ובייחוד ברשויות המקומיות (קודא את המכתב). אני כופר בטענה שיש גזירות שאין הציבור יכול לעמוד בהן.

היועץ המשפטי היוצא מר שמגר הוא אחד האישים שתדמו הרבה בשטח זה של הנסיון לאכוף את החוק במדינה. בחוברת השניה שלו, שיצאה לאור לפני שנתיים, הוא כותב שבנושא תכנון ובניה המשטרה צריכה למלא תפקיד מסויים. אדוני שר המשטרה, אני חושב שבעובדה שלא נתתם לראש עיריית תל-אביב לבצע את פסקי דין ההריסה, יהיו הסיבות אשר יהיו, נתתם יד להפרת חוקי המדינה, ואחם נושאים באחריות. אנשים בונים היום על אם-הדרך, תופשים אדמות לא-להם. בראש-העין למשל לאי קיים כלל משטר של מינהל מקומי, וכל הישר בעיניו יעשה בשטח הבניה. והמשטרה עושה בענין זה אחד הדברים החמורים ביותר. אני יודע את המעמסה המוטלת על המשטרה, אבל אם לא תתן עריפות ראשונה לראגה לשמירת החוק והסדר - לא תחסיים המדינה.

אתמול דיברתי עם שר המשטרה על מה שקורה באשקלון, בקו צינור אנפס. אף הגשתי בענין זה הצעה דחופה לסדר-היום, שתועלה מחר בכנסת. ענין סכסוך העבודה שם לא מעניין אותי. מה שמעניין אותי הוא שהתבצרה שם כנופיה המצפצפת על כל מה שמקובל בחברה מתוקנת, תופשת רכוש לא-לה, אינה מופיעה למשפט, והמשטרה מנערת חצנה מטיפול יעיל בענין. זה לא נעים; ייתכן שיישפך דם; ייתכן. אבל מוטב שהענין יתפוצץ מוקדם ככל האפשר.

י. באר:

אתה מדבר בלשון עתיד: "ייתכן שיישפך דם". אבל כבר היו מקרים, שלא פורסמו.

היו"ר י. תמיר:

אם אשקלון תשמש דוגמה למאבק שבין שלטון החוק ושלטון הזרוע, והחוק יבצח - יהיה זה מבחנו של החוק כולו במדינה. קתגם סיני אומר: "גם הצעדה הגדולה ביותר מתחילה בצעד אחד קטן". צריך להתחיל בצעד הראשון להפסקת

הי"ר י. תמיר:

ההשתוללות הזאת. כיום אין המשטרה מצליחה להשתלט על ההפקרות, וגם יתר הזרועות המופקדות על שמירת החוק נרתעות מלפעול, והאזרחים נתונים בהלם, אינם יודעים במי לבחור, אם בפורעי החוק באשלוך, במתפרעים באל-על, או בין הממשלה שאיננה מצליחה לקחת לידיה את הגה השלטון. אני יודע שכל אחד מכיר את המצב; לא אחת דיברנו על כך עם השרים השונים. אבל כקולקטיב הממשלה מאבדת את הגה המנהיגות במדינה. ואני מדבר לא כאיש האופוזיציה אלא כאיש ציבור, כאזרח; אני מדבר בדם לבי ומתריע נגד התופעה הזאת. בשבוע הבא אולי תהיה לי הזדמנות לומר כמה מלים גם לראש-הממשלה. אבל כאן יושבת היום הנציגות האפקטיבית ביותר, היכולה להעביר את הענין לופוסים של ביצוע יעיל.

לסיכום: אני רואה בכאב לב חברה חרבונית, אינטליגנטית, בעלת רצון טוב - והרי זהו רוב-דובו של העם - נתונה ללחצים, לגילויים שליליים של מיעוט המשתלט על חיינו, כשהשלטונות שבידיהם מופקד החוק והכוח הפיזי מתנערים מעשיית המעשים הנכונים. תקופת הפיוסים בשטח זה עברה; הגיעה תקופת המעשים. ואני מבקש מן החברים לראות את הענין בכל חומרתו. וגם אם חידדתי את הנושא - עשיתי זאת מתוך מודעות והכרת מצבנו הקשה. עלינו לעשות הכל - ככנסת וכממשלה - כדי לתקן את הניחן לתיוון, ובעוד מועד.

9. אליעזר:
טוב שהי"ר סיים באמרו שחידד את הדברים מתוך הכרה. אינני חושב שיש בינינו ויכוח יסודי. כולנו מודעים לבעיה הקשה של אכיפת החוק ושל היכולת לעשות זאת כפי שהיינו רוצים. יחד עם זה, אינני יכול להימנע מלווד שהיו בדברי הי"ר יותר מדי הכללות, עירוב מין בשאינו מינו, ואולי מידה ניכרת הגזמה. וכך לא ייתכן לטפל בנושא.

הי"ר הזכיר רשימה של מכתבים ודוגמאות. עובדה שהיה מקרה אחד של סחטן בשוק "הכרמל" בת"א שהמשטרה הצליחה לשים עליו יד ולהעמידו למשפט, והוא קיבל שנתיים מאסר. ואם במקרים אחרים קיבלו עבריינים עונשים קלים יותר - כנראה היו בכל זאת נסיבות שהצדיקו את זה. יחד עם זה, שמענו על אדם שקיבל עונש-על-תנאי שוב ושוב. כדאי היה לברר למה לא הפעילו נגדו סוף-סוף את כל אמצעים על-תנאי.

אני מודע לבעיה שהענשים בערכאה ראשונה הם קלים, וטוב תעשה הפרקליטות אם תעבור על כל המקרים הללו ותדאוג לכך שלא ייתפשו לרברים הקטנים והצודדיים בלבד כשבדברים הגדולים והעקרוניים לא מטפלים. מכל מקום, הייתי מזהיר את עצמנו מפני היתפשות לנקודת זו כאילו השופטים אינם בסדר. אלא אם כן יש מידה של אמת בטענת הי"ר שקיים לחץ על שופטים - דבר שאני לא שמעתי עליו, ושם הוא אמנם קיים, הוא דבר חמור ביותר, והיה רצוי שנשמע על כך מפי נציג הפרקליטות והמשטרה. אבל מכאן ועד להכללה הזאת שביהמ"ש מתוך רגש גלותי איננו מטלא את חובתו - הדרך רחוקה.

אולי יכול הי"ר לספר לנו מה התוצאה של אפעולה בקשר לשלושת הבתים של הפרופטורים שנבנו במלחה - ידיעה שהי"ר הביא לנו לפני כשלושה חודשים? האם הבתים הללו נהרסו או לא? הייתה ידיעה בעתון שהוטל קנס על שלושה בעלי בתים, והי"ר הבטיח לבדוק. מתברר ששלושה בתים נבנו במלחה על ארמת המינהל, ללא רשיון, לא מהמינהל ולא מהעירייה - בתים של פרופטורים חשובים, ולא, כמו שטענו: "זונות" - ושם לא הזעיקו את המשטרה להרוס.

בת"א הלכה העירייה לבצע צווי הריסה בסלמה. אני טענתי שהבעיה שם לא הייתה של ביצוע הריסת בתים, אלא מה שרצו זה לקחת את הקרקע. יש פסקי-דין גם במקומות אחרים בת"א, בצפון ת"א, ושם צריך להתחיל בביצוע, ולא בסלמה. אם יתחילו באפקה - תבין כל הארץ שבכל מקום צריך להרוס מבנה בלתי חוקי, ולא רק בסלמה.

אנחנו חיים במדינה בעלת הכרה סוציאליזם מפותחת מאד, ועל כך אני גאה. ובתהליך העצום הזה של קיבוץ גלויות ובניית ארץ וכל האתגרים הכבדים שלנו - המדינה חייבת להיות גמישה, להבין תהליכים ולגלות הבנה ואורך-רוח.

גם בהפרת חוקים?

י. בארי:

ג. אליער:
אינני ניגש לענין בצורה מיכנית, אלא
אנושית, של הגישה לאדם. אני מחפש את
הסליבות. ואני מבויל בין קבוצת קו צינור אילת-אשקלון ובין אנשי כפר
סלמה. יש לי אמות-מידה שלפיהן אני רוצה לפעול.

אני חושב שצריך למנוע בניה בלתי חוקית,
אבל צריך בכל זאת להבדיל. יש מקומות שלפי התנאים והאפשרויות בהם
הקושי האובייקטיבי לוחץ עלי בביצוע, ולא ייתכן ללכת עם הראש בקיר.
צריך אפוא שנוע היכן להבדיל בין מקרה למקרה.

ומי יקבע?

ג. מואב:

ג. אליער: החברה. אני סומך על היו"ר שיוודע זאת.

ג. מואב: ביהמ"ש הוא שיקבע.

ג. אליער:
לא ייתכן שאצל העני והעזוב יבצעו,
ואילו לעשיר יתנו פרט. וזה מה שייווצר
אם תתקבל הצעת החוק המוצעת לנו בימים אלה, האומרת למעשה לבטל את
מ"י-המשפט.

אני מסכים: אני בעד שינוס מתנאים כדי
להבטיח תשומת לב מירבית לביצוע החוק. אני רוצה לחזק את ידי המשטרה
ולפנות אליה: אם יש באמת מקרים של לחץ על שופטים - אסור לעבור
עליהם בשתיקה. וברור שהתביעה היתה צריכה לערער על ענשים קלים מדי.
אבל לא צריך להגזים.

ג. יור' י. תמיר: איננו מדברים על פרטים, על פסק-דין

זה או אחר, אלא על מצב שכבר הפך

לדמות של המדינה.

ג. אליער:
גבון, יש דוגמאות של אנשים שפחדו
לפנות למשטרה בתלונה. אבל אלה שגברו
על פחדם ופנו למשטרה - המשטרה מעלה מיד, גם אם חלקם פסקי-דין היו
קלים (לא כולם). לא ייתכן אפוא לעשות הכללות וליצור אופרה כאילו
אנחנו חיים בחברה כמעט ללא חוק.

י. בארי:
כדי להשליט אופרה של כיבוד החוק קיים
תנאי כל יעבור, המסתבר מפסקי דין שניתנו
ע"י בתי-המשפט בכיוון שונה מזה שרמז עליו היו"ר. ואני רוצה לצטט
מתוך שלושה פסקי דין שונים, כולם במחצית השנה האחרונה.

ה אחד - לא אחת קורה למרבה הצער
שדווקא גופים ציבוריים הצריכים לשמש מופת לאזרחים בשמירה על חוק
המדינה נוהגים כגורעים שבאזרחים ומשמשים להם דוגמה רעה בעשותם את
החוק פלסטר במצח נחושה... נוהגים לפי המיטרה "חוק-צחוק"... ומנסים
לטהר את השרץ בק"ן טעמים..."

מפס'ר של ביהמ"ש העליון: "מה שמוטיף
לחומרת הענין הוא יחסה של הוועדה המקומית לתכנון ובניה שבה כנראה
אין מקיימים את הלכות בנין ערים. מהנדס העיר... הווה בפה מלא שהוא
פועל לפי תכנית פלונית שלא אושרה... וכו' וכו'".

ומובאה שלישיית: "עובדה שהיו אנשים
מסויימים שהעיריה בגודל לבנה כחרה להעלים עין מן הגזילה שהם גוזלים
מהציבור... מה שקורה למעשה הוא שבאים אנשי זרוע, תופשים להם בכוח

י. בארי:

חלקים מן הרחוב השייך לו ולך ולי, והופכים את החלקים הללו לאחוזתם הפרטית... כשאנחנו רוצים להלך שם - אין אנו יכולים... רעה חולה היא כאשר רשות מרשויות המדינה... עושה לעצמה מדיניות מכוונת של הפרת הדין והפקרת ענין הציבור.

אם רשויות ציבוריות לא יתנו דוגמה של כיבוד חוק וקיום חוק, אלא ינהגו בדרך זו שעליה התריעו בחי-המשפט - כל המאבק של כל הגורמים למען שלטון החוק נועד מלכתחילה לכשלון. גם אם הרשויות אכן ישמרו על החוק עדיין לא פתחנו את כל הבעיות של ההתפרעויות במגרשי הכדורגל וכו'. אבל זהו תנאי בל יעבור.

בשנה האחרונה התעוררו בת"א שכנים בבוקר אחד ומצאו שבדירה שבקומת הקרקע מבוצעות פעולות הריסה, לאחר שבמשך שנים הם התנגדו לכל שינוי שם והוועדה המקומית אף דחתה את כל הבקשות להתיר את השינוי. הם רצו למחלקת ההנדסה, אבל עד שזו באה - גמרו להרוס, ללא רשיון, גמרו לבנות, ונכנס לשם בית-עסק - משרד דואר ממשלתי. צאו וראו: הריסה ללא רשיון, בניה ללא רשיון, ניהול עסק ללא רשיון - כל הגורמים ידעו על כך, איש מאנשי הממשל לא התרגש, פרט לכך שהודיעו שנגד בעל-הבית הוגש כתב-אישום.

או למשל הענין של הקמת העיר החדשה בראשון-לציון. לפני כשבועיים נערך בת"א סימפוזיון, בהשתתפות ארכיטקטים ועורכי-דין על הנושא הזה. מעניין מה היה הארגומנט בפיהם של אלה שחייבו הקמת העיר בראש-לציון: רבותי, אם לא נתכנן שם את הבניה - תהיה שם בניה פראית. וכשאמרנו: מה פירוש בניה פראית? יש חוק, יש רשויות, אל יתנו רשיונות, יכפו את החוק - קם עו"ד אחד ואמר: אבל אנחנו הרי יודעים היכן אנחנו חיים; לא יהיה בית-משפט אחד שיעז להוציא משם איש אחד שייכנס לגור בבתיים הגלתי חוקיים.

הי"ד י. תמיר:
ב"מעריב" קראתי שההסתדרות עומדת להעביר את מרכזה מתל-אביב לרמת-בית-הכרם בירושלים, שטח שנועד למגורים ולא למשרדים. וכשכתבתי לראש עיריית ירושלים, קיבלתי ממנו מכתב: מי שמפר את כל כללי איכלוס ירושלים הוא הממשלה; היא שוכרת משרדים באיזורי מגורים מובהקים, והופכת אותם לעסקים, ומה אחת בוכה על ההסתדרות שתעבור בעוד 10 שנים לירושלים?

א. גיבלבר:
מה יכול לעשות שר המשטרה נגד ממשלת ישראל?

י. בארי:
כותרות בעתוני הבוקר: "עיריית ת"א עורדה את החריגה בבניה בתחנה המרכזית בת"א".

ובענין האקולוגיה - אין צורך להרחיב את הדיבור על זיהום האויר מכלי רכב, ואף לא על בעיית זיהום הנחלים והנהרות במדינה, כשיש סמכות מוחלטת לנציגי המים, גם לפי חוק רשויות נחלים ומעיינות וגם לפי חוק המים, למנוע את הזיהום, והוא בא אלינו ושואל אותנו: מה אתה רוצה שאעשה? שאתלה אותם?

אני חוזר אפוא ואומר: אם רשויות המדינה לא יראו את הדוגמה הראשונה - לא ייעשה הצעד הראשון של השלטת החוק במדינה.

ועכשיו לענין האלימות. לא מכבר שמענו בענין זה את מפכ"ל המשטרה. קיימת בעיה של אמינות בין העבריינים לבין המשטרה. ברגע שהאזרח יגיע למסקנה שהעולם-התחתון אמין יותר באימונו להשליט את זרועו, ולא המשטרה היא שאמינה בהחלטתה להשליט את החוק - נגמר שלטון החוק במדינה.

ומה שנוגע לשופטים: יש שופטים שעזבו את תפקידם בגלל איומים עליהם. בשעתו שאלתי את שר המשטרה בדבר פסקי-דין קלים של שופטים בגלל איומים - והשר נמנע מלהשיב לי על הבעיה של קולת פסקי-הדין.

שר המשטרה ש. הלל:

לא דיברתי על קולתה וחומרתה של השפיטה בהקשר זה של איומים והשפעה על שופטים. היו תלונות מצד שופטים שטענו שאימו עליהם; בשנה אחת היו ארבע תלונות כאלה, בשנה אחרת - שני מקרים. בכל המקרים הללו היה טיפול נמרץ מצד המשטרה, וננקטו צעדים נגד האנשים. אינני מעלה על דעתי שאנחנו רשאים לומר שיש קשר כלשהו בין קולת העונש לבין האיום על שופט. כי אם אני מוכן להסכים לטענה שיש מקרים שאנשים מטלפנים לשופטים ומאיימים - אינני יכול להסכים לטענה שיש מקרים ששופטים עיוותו פסק-דין כתוצאה מטלפון או איום כזה. היו באסדר מקרים ששופטים התלוננו על איום נגדם; טיפלנו בזה בכל החומרה. לא שמעתי על שופטים שעזבו את השפיטה או את התחום שטיפלו בו נגלל איומים.

י. ארינור:

בעקבות הרשימה שפורסמה בענין זה שאלתי אחד השופטים - והוא הכחיש.

שר המשטרה ש. הלל:

מכל מקום, אינני יכול להתייחס בכבוד לתלונה של אדם החושש להגיש את תלונתו במשטרה אבל מעדיף לספר זאת לעתונאי.

י. בארי:

וענשיו לבעיה של האוירה הכללית של כיבוד החוק במדינה. לא פעם קיימת אוירה של אי-כבוד החוק ברשות הרבים, והאזרח עומד מול האוירה הזאת כשהוא חסר-אוצים. ואז הוא מגיע למסקנה ש"כל דאלים גבר". אתה רואה זאת בקולנוע, אתה רואה זאת ברחוב, ואתה רואה זאת על שפת הים. גם על כך עלינו לתת את הדעת.

היור' י. תמיר:

לאחרונה היינו עדים למקרה של שודד שהתנפל על אשה ברחוב באמצע היום, שוד את עדייה - וזה לעיני עוברים ושבים, ואיש לא עשה כלום. מקרים כאלה קורים אצלנו לאחרונה יום-יום, והציבור ניצב בפני השאלה איך להתנהג.

אתמול עמדו להרוס את הדוכנים המכוערים של האבטיחים. אבל כשבאו הפקחים והשוטרים - אמרו להם מוכרי האבטיחים: "דם יישפך כאן", והשוטרים צטוגו.

א. גיבלבר:

שלא כח"כ אליעד, אני מעריך את גישתו של היור' בשטח זה של שמירה על החוק ועל הסדר, ונגד הנגיסה ברכוש הרבים. אבל אני טוען שלא נתגבר על כך ע"י הטפה ולא ע"י זעקה בלבד, אלא אנחנו צריכים לבדוק מה אנו יכולים לעשות כדי שגורמים שונים - גם ציבוריים וגם פרטיים - לא יפרו את החוק. איך עושים שלא תהיה עקיפת החוק, ואיך כופים את החוק על הציבור - זאת השאלה.

הדבר מתחיל ברשויות המקומיות. כי הפרט שומר על רכושו שלו. מי ישמור על הרכוש המשותף שבידי הרשויות המקומיות? גם אם מאפשרים בניה באחוזים גדולים יותר, כביכול למען טובת הכלל - בטופו של דבר הכלל הוא הנפגע מכך.

וגם באותם מקרים בהם הרשויות המקומיות רוצות להתייצב יחד אתנו לשמור על הסדר ועל החוק - עושה ענין מסתיים בבית-המשפט יוצאת הנשמה. מי שבונה בניגוד לחוק מספיק בינתיים לגמור את הבניה, ואחרי שהמשפחה כבר גרה בדירה, עם כל הילדים - קשה מאד להוציאה.

צריך אפוא ליצור תנאים שהרשויות המקומיות ישמרו על רכוש הכלל, שיקפידו על החוק, ושבת-המשפט יוכלו לשרת את החוק כראוי. אני כשלעצמי הייתי מפריד בין הנושאים השונים, בין ענין האלימות מצד אחד, שהופך לתופעה שכיחה יותר ויותר, ובין השאלה של ענשים קלים מדי מצד שופטים. נושא הבניה הוא נושא אחד, ביחד עם כל הקומפלקס של השפיטה והרשויות המקומיות; נושא האלימות והמשטרה שצריכה לשמור על האזרח מפניה הוא נושא אחר.

ת. טובי:

אני סבור שהענין עמוק יותר מבנזיית
טרפסת ללא רשיון, ומן הצורך לשמור על
כיבוד החוק בשטח זה. הבעיה נוגעת ליסודות המשטר במדינה. זהו היסוד
שעליו צומחות כל התופעות השליליות בחברה, שעליהן עמד היו"ר.

אין זה מקרה שתופעות אלו התגברו דווקא
בשמונה השנים האחרונות. זה קשור במדיניות - הן מדיניות החוץ של
הממשלה, והן במדיניות הפנים. ואינני אומר זאת לשם קנטור. כשיש לעיני
הציבור מדיניות שמתירה לעצמה הכל בשטח כיבוד החוק וזכויותיו של העם
הזולת - זה מפתח את כוחות-השחור. אני מתכוון להמשך הכיבוש, ליחס אל
העם הערבי הפלשתינאי, לשוידת הנפש באבו-רווס וכו' - כל אותם דברים
המפתחים את כל התופעות הללו של שחיתות במדינה.

זה והמדיניות החברתית של הממשלה,
לפיה בעזרת חוקים ובלי חוקים מצמיחים מיליונרים, מביאים להתעשרות
גדולה ומסחררת, מאפשרים הלוואות של מיליונים לקניית "הילטון" בירושלים,
כשהקונים מוכרים את מה שבנו בעזרת ההלוואה הזאת ברווח של עשרות
מיליוני דולרים, על חשבון המדינה. ואם אנו עדים לתופעה של חברות
גדולות, בעלי עסקים גדולים המשתמשים מתשלום מס-הכנסה של עשרות
מיליונים, והמדינה איננה נוקפת אצבע כי זוהי המדיניות, זהו פרי
המשטר, ולעומת זה היא באה לחנווני הקטן לאכוף עליו את החוק - יש
הגנה הדדית, וזה מביא לכל התופעות שאותן הזכיר היו"ר.

כשיש בניה של 40 אף ממ"ר בתחנה
המרכזית בת"א טעבר לרשיון, ובאישור העיריה והממשלה - מה אתם רוצים
מדיירי סלמה? וכשבירושלים בונים מגדלים שלמים ללא רשיון - מה אתם
רוצים מן הדיירים הקטנים שמהם דורשים קיום מלא של החוק?

זהו פרי המדיניות. אדמת סלמה נלקחה
לפני עשרים שנה; אין לה בעלים, וטבעי שמשפחה רוצה לבנות לה שם בית.
מפקיעים אדמות של האוכלוסייה הערבית, של הברואים בנגב, תמורת 7 אגורות
לדונם - וזה מעורר: אם למדינה מותר - מותר גם לי. זהו המשטר המפתח
את יסודות החברה הבלתי מתוקנת ואת הפרת החוק.

אני מתנגד לביצוע מדיניות של מדינת-
משטרה נגד דיירי שכונות העוני. אינני חושב שהחברה תקבל את זה. אם
רוצים להגיע לחברה מתוקנת - צריך לייש את הביצה החברתית והמדינית
המולידה את התופעות הללו. אינני אומר שלא צריך לטפל בהפרות חוק.
אבל נכון אמר ח"כ אליעזר: תטפלו קודם בבעלי הזרוע, בבעלי האמצעים
הגדולים שהמדינה מגינה עליהם, לפני שחגיעו לאיש הקטן.

היו"ר י. חמיר:

ח"כ טובי, קיים ויכוח הסטורי לגבי
הזכות על הארץ הזאת. זה לא עומד היום
לדיון כאן. בוויכוח הזה יש תפישות שונות. אותה תפישה שאחה מייצג היא
בשם משטר מסויים שעשה במדינות אחרות שהשתלט עליהן בכוח הטנקים
דברים הרבה יותר חמורים משעשתה מדינת ישראל כלפי חלק מן האוכלוסייה
במדינה שמדינת ישראל טוענת לזכות הסטורית עליה. וגם אם יש בינינו
ויכוח על מושגים מסויים - אם אנחנו רוצים לנהל את העניינים
לטובת האוכלוסייה, אנחנו צריכים לקיים קודם כל משטר תקין.

ב. סנאב:

מבלי להתייחס לאופיו הפוליטי של המשטר
אלא למבנו החברתי, אנחנו מגלים שהתופעה
הזאת של אי אכיפת החוק מתחילה באמת למעלה. ומה שקשור בקצא"א - קשור
במבנה החברתי ובהסטוריה של המדינה, ולא נוכל לשנות זאת היום באמצעות
משטרה. אם המצב הוא בכך שאיגוד עושים איננו שולט על העוברים - צריך
לשנות את זה, אבל לא באמצעות המשטרה. אין כמובן חילוקי דעות על כך
שפטקיי-דין קיימים צריך לקיים.

אני חוזר: השמירה על החוק צריכה להתחיל
למעלה. אם הממשלה מקימה תחנת כוח חזרה, המוסקת מחם, והיא כבר מזמינה
את הפחם עוד לפני שהנושא אושר ברשות כלשהי - כאן מתחיל הענין. כי
לאחר מכן באות החברות הממשלתיות: אם הממשלה עושה - החברות הממשלתיות
בוודאי יכולות לעשות. וכשהחברות הממשלתיות עושות כך - חברות גדולות

ב. מואב:

חצי-ממשלתיות מרשות לעצמן אף הן לעשות זאת. וכשחברות גדולות חצי-ממשלתיות מרשות זאת לעצמן - חברות ציבוריות גדולות הולכות בעקבותיהן, ולאחר מכן חברות פרטיות גדולות, ובעקבותיהן חברות פרטיות קטנות, עד לאנשים הפרטיים; קודם הפרופסורים ואח"כ ה"זונות". ואח"כ בא ח"כ אליעד וטוען: למה רוצים להתחיל בתיקון המצב למטה, אצל אותן "זונות", ואח"כ לעבור לפרופסורים, לחברות הפרטיות הקטנות וכו' וכו'? הכיוון כולו צריך להיות הפוך: להתחיל למעלה. אחרת לא נפתור את הבעיה, רק ע"י דיונים כאן, בוועדה של הכנסת. אין סיכוי בדרך של הליכה מלמטה, כי בדרך זו לא תהיה אמינות לממשלה. הממשלה צריכה לעשות קודם כל בביטחון היא.

משרד הפנים הוא חלק מן הדוגמה שהזכרתי. עירייה אפשר להקביל לגוף ציבורי, והעירייה נוחנת יד באופן פורמלי וגלוי להפרת החוק. למשל: עיריית נתניה חתמה עם חוזה עם חברה קבלנית פרטית שבו כתוב: עיריית נתניה מתחייבת לגרום לכך שיאשרו את החריגות בבניה. עכשיו יש תביעה פלילית נגד החברה, לאשר שהוועדה המחוזית לא אישרה במקרה זה את החריגות. כיצד זה ייתכן?

ה. קוברנסקי: אתה צודק.

צ. טרלן: במקרה זה עיריית נתניה לקחה על עצמה התחייבות חוזית להביא לשינוי התכנון בצורה כזאת שתוספת הקומות תהיה חוקית. וזה באמת לא בטור.

ב. מואב: ואם יורדים שלב אחד למטה: מגיעים לקבלן הפרטי שבא לדיירים, אחרי שהוגשה נגדו התביעה המשפטית, והוא מרשה לעצמו להיב אותם לחתום על זכרון-דברים לפיו הם יגטלו את המשפט הפלילי.

ח"כ אליעד טען נגד הכללות, ואבי רוצה לתת דוגמאות קונקרטיות. אם משרד הפנים ידאג לכך שדברים כאלה לא ייעשו ברשויות המקומיות - עדיין לא עצרנו בכך את מה שעושה משרד הפנים עצמו. אבל אנחנו בכל זאת עוצרים בכך משהו בטולם הזה.

ומה שנוגע למשרד המשפטים: אם אדם כמו בן-ציון, שהואשם בעבירה חמורה, משתחרר בערבות, ושבוע לאחר מכן נפתח משפטו של מיכאל צור על עבירה חמורה לא פחות - יש לי חשש כבד שגם מיכאל צור עשוי להשתחרר בערבות עד לבירור ערעורו. איך זה ייתכן שאדם שהואשם בעבירה כל-כך חמורה ישתחרר בערבות?

י. ארידור: היו כנראה נימוקים שהתקבלו על דעת שופט ביהמ"ש העליון ביחס לבריאותו של האיש, ואלה נימוקים ספציפיים, לגבי אדם מסוים. ח"כ מואב תמה על כך רק משום שאיננו מספיקים.

ב. מואב: גם השופט העליון לנדוי הביע תמיהה דומה.

צ. טרלן: אני מציע לקיים פעם ויון בוועדה על הפרדת הרשויות במדינה.

היו"ר י. תמיר: כולנו קראנו את ספרו של נתן וונביץ על כל בעיית הסחבת, השפיטה ומה שקורה בשטח המשפט בישראל. אנשים מתים עד שזוכים לקבל פיצויים על תאונת-דרכים וכו'.

על 400 אלף תיקים שמתנהלים במשך השנה
בסדר אי-אפשר לכתוב ספר.

צ. טרלן:

ב. מואב:
תפקידה של המשטרה קשה מאד, במיוחד
כשרואים את התמונה הכוללת. אבל אינני
מקבל את דבריו של ח'כ אליעד שאמר: קודם להתחיל פה, ואח'כ פה. אם
מדברים על קיום החוק - מוכרחים לבצע אותו גם בצפון ת'א וגם בסלמה.
לא נשנה את המצב אם לא נטפל בו למעלה, אבל פסקי-דין של ביהמ'ש צריך
לבצע בכל מקום בו ניתנו, אחרת לא יהיה שלטון החוק. ואם המשטרה לא
תעשה את זה - אנחנו מפרקים את השרשרת בחולייתה זו, והענין כולו יתפורר.

שר המשטרה ש. הלל:
לא פעם אני שומע את הטענה "קשה למשטרה".
אין למשטרה כל קושי להרוס בין כזה או
אחר ולעצור אנשים. השאלה היא אם זה לא קשה לחברה, ומה החברה רוצה.
יותר שיהיה למשטרה גם שיקול ציבורי מבחינת החגלגלות העניינים אח'כ.

ב. מואב: לא דיברתי על קושי טכני.

שר המשטרה ש. הלל:
אם זה לא קושי טכני - הוא לא קושי של
המשטרה. עוד אדבר על הבעיה של התערבות
המשטרה בטכסוכי עבודה. המשטרה צריכה לעשות את עבודתה היטב, אבל לא
לגלוש מעבר למה שהיא צריכה לעשות. הרבה יותר קל למשטרה לפעול בצורה
פשוטה, ובלי להתחשב בדברים. הקושי הוא קושי ציבורי, לא טכני, והוא
כאמור איננו קושי של המשטרה אלא של החברה שצריכה לזעזע אם היא רוצה
ללכת בדרך של שילהוב יצרים ונטיעת הרגשות של קיפוח והתפוצצות החברה,
או ללכת בדרך מאוזנת ונבונה. זאת השאלה.

ע. גורן:
אחד הרעיונות החשובים במהפכה הציבורית
היה הנסיון להפוך את הפירמידה החברתית,
כשאחד האלמנטים היה פחות שיווק ותיווך ויותר עבודה. אלא שהיום אנחנו
עדים למצב שלא רק שאין פחות תיווך, אלא שהשיווק והתיווך מכתוב
מחירים כפולים ומכומלים (בעיקר בתוצרת החקלאית), והחומר הוא שבמחקר
שנערך בחיפה (שם המחירים יקרים ב-15% לעומת ת'א) מתברר שאין כנראה
אפשרות לשנות את המצב משום שעל התיווך והשיווק השתלטו גורמים
אלימים שכל נסיון לצמצם את זכויותיהם עלול לגרום תגובה חריפה.
מכאן שאני מסכים עם החברים שאמרו שיש השלכות של המשטר החברתי על
המצב. יכולתי לומר שלמצב זה יש קשר עם מה שעשתה "תנובה" עם מסקים
מסויימים בשנות החמשים. איננו יכולים לשנות הכל בבת אחת, אבל אפשר
לסגור את הפרצה הנובעת עכשיו. ואני מאמין שהיום עדיין אפשר לשבור
את "חופי הכרך" הללו של השוק הסיטוגאי או של דוכני האבטיחים או של
המכוניות, שלא תוכל קבוצת לחץ לפעול ע"י אלימות וטרור והרתעת
אדם שאיננו רוצה להתעסק בזה. צריך לשבור דברים כאלה בתחילתם, וזהו
דבר שיכול בהחלט להיעשות ע"י המשטרה.

הינ'ר י. חמיר:
כל חברי הוועדה שהשתתפו בדיון שותפים
להרגשה שיש הכרח לשים סייג להתפתחות
שאנו עדים להן, שהסכנה היא לעצם קיומנו, בכל הדרגים והרמות.

ח. סונברסט:
דנים כאן על אחת הבעיות שהפכה למגיפה
כללית, ואינני רוצה להמעיט בחומרתה.
אבל כשדנים על בעיה כזאת חייבים לרדת לשרשיה, כי אחרת נימצא עוסקים
רק בגילויים שמעל פני השטח.

במשך דור שלם היתה מציאות מסויימת
במדינה שידעה להתייחס בשלילה לדברים שהם בגדר של עבירות המקובלות
עליה כעבירות: אדם שלקח כסף מקופה לא-לו - זאת היתה נורמה חברתית
של התייחסות שלילית. אבל אם אדם פגע בשטח ציבורי - החברה כולה לא
ראתה בזה עבירה. את זה צריך לזכור, אחרת מתעלמים מדבר יסודי.

ח. קוברסקי:

הערה שניה: צריך גם לזכור את הסולם הערכי ההולך ומשתנה בארץ. היתה תקופה בחיי המדינה שראו בפיתוח, בגידול, ביצירת עובדות של הגשמה את פסגת הפירמידה של החובה, האישית והקיבוצית כאחד. ועל המזבח הזה גפלו הרבה חללים - בתחום התוצאות באיכות הסביבה, בתחום המידות הטובות וכו'. ולדעתי יהיה בזה אי-צדק לחברה ולעצמנו אם לא נזכור את זה.

אני חושב שהפגיעה בחוק איננה מיוחדת לגוש פוליטי זה או אחר, ולא לרובד חברתי זה או אחר, אלא זהו דבר שדבק בחברה כולה, על כל מרכיביה, בתחום הממשל המרכזי והמקומי, ולא רק ברשויות המקומיות. יש גם מערכות לאומיות וציבוריות שבלהט הפיתוח והביצוע פגעו גם ביכולתן של הרשויות המקומיות לקיים את החוק. יש היום אינוונטר מצטבר של עובדות ומציאותיות שלא קל להיפטר ממנו; ואפילו יירתמו הכל - בתי המשפט והמטרה - ביטילות מלאה, לא נצליח לבטל את כל אותן החריגות של דור שלם מאז קום המדינה. מפני שדברים מסוג זה, בתחום התכנון והבניה, אפשר לדעת לטנוע רק בעודם באיבם. ברגע שהוקם בית וכבר גרים בו תושבים ונוצרת בעיה אנושית - קשה להתעלם מן הקושי שבתיקון.

יחד עם זה אני רוצה לעמוד גם על כמה אינדיקטורים לשינוי, ההולכים ומופיעים על פני השטח, וגם בהם צריך להכיר ולנסות לרתום אותם כדי להגיע לפעולת מצע, כי זה לדעתי הרגע המכריע.

אני חושב שיש היום שיפור רב במערכת הממשלתית עצמה, ואני אומר זאת על יסוד נסיוני שלי. משרדי הממשלה מודעים היום יותר לעניין. בשטח זה היו משרד המשפטים והיועץ המשפטי מקור של עמידה על המשמר, והיום יש לדעתי מצב התנהגותי יותר טוב לעומת מה שהיה לפני שלוש-ארבע שנים, בין אם מדובר במשרד השיכון, במשרד התחבורה או במשרדים אחרים.

אני מטכים עם חברי הכנסת שאמרו ששמירת החוק איננה יכולה להיות סלקטיבית ונושא למעמדות מסוימים. הדבר צריך להתחיל בממשל המרכזי ובשלטון המקומי, בגופים הלאומיים ואח"כ בגופים הציבוריים וכו'. ובעניין זה לדעתי באמת חלה התקומות מושימה.

בעניין זה של עבירות על החוק התפתחה לדעתי בורסה שלמה, שיש לה כבר אפילו מחירים ועלויות. אני חושש מאד שבמדינת ישראל לוקחים קבלנים על עצמם כבר את הסיכון הכלכלי גם אם ימצו כלפיהם את החוק, וכוללים זאת כבר בתחשיביהם; אם יטילו עליהם כפל שווי - הם יגלגלו זאת על קונו הדיירות. עדיין אינני בטוח אם יש לנו תכנית ברורה בעניין זה.

אין כבוד למקצוע. מהנדסים, ארכיטקטים וכו' שהם מצפונן המקצוע, שאינם אחראים לפני החברה על בניין שהם חותמים על הגמר שלו שאכן נבנה בחוק - מפירים כל מוסר של כבוד מקצועי. אין לשחרר שום גורם מן השותפות בדבר זה, שהוא מצב מצטבר של דור שלם.

ההערות כלפי הרשויות המקומיות אכן נכרות, אם כי לא הייתי רוצה ללכת בדרך של הכללה, כי יש רשויות מקומיות הנאנקות בגד התופעות הללו, אם כי יש גם כאלה שהן מועדות לדברים כאלה. במקרה של נתניה טיפלתי אישית עוד בתקופתו של מר בן-עמי, ואני מוסיף לטפל בו גם היום. נכון שהטיעונים של חילופי שלטון אינם תופשים כאן, אבל העירייה מצהירה שמהיום ולהבא תהיה בסדר, ובלבו שניתן לה דרך לצאת מן העבר - דבר שאיננו יכולים לעשות.

גם בבית הזה לא תמיד אותן המנגינות נאמרות בכל אתר, בכל נושא ובכל דיון. ואני אומר זאת תוך בקשת סליחה מראש. כשמגיעים לדיון בכנסת על צו הריסה שבוצע - לא ייתכן שלא לתת גיבוי חו-משמעי לאלה ששמו את גפסם בכפס וביצעו אותו. יש גם חברי כנסת שלא פעם מנסים להרים טלפון ולבקש בכל המערכות צריך לנהוג אחרת, וגם בבית הזה. ועוד אגיד משהו על הביצוע ועל היכולת שלנו.

ג. אליעזר:
כל הכבוד לכל מלה שאמרת, אבל אני מבקש שתגיד בפירוש היכן הכנסת לא נתנה גיבוי לצו הריסה שבוצע. איפה זה היה? במלחה?

ח. קוברמסי:
לא. בגליל היו מאמצים ניכרים - - -

ח. טובי:
שם קיבלתם את כל הגיבוי מהוועדה ומן הכנסת. אלא שבקשו מכם לבצע את ההריסה כבולדוורים ולא ע"י פיצוץ.

ח. קוברמסי:
זה לא מדוייק. מכל מקום, אינני פוטר גם את עצמנו.

המערכת המשפטית היא בעיה שלא אני מוסמך לבקר אותה. אבל לא פעם אני מקבל מכתבים גם מראשי רשויות מקומיות וגם מן הסמונים על המחוזות שמחלוננים שכאשר מנינים במשך ארבע שנים תיק, לבסוף אומרים: אולי תנסו להגיע לפשרה, או שמטילים קנס קטן. כל זה לא מוסיף לחיזוק הנחרצות של המלחמה בתופעות כאלו. אף אחד איננו פועל בחלל ריק, והוא זקוק לאקלים שבו יוכל לקבל עליו את החובה הכלת נעימה הזאת.

א. גיבלבר:
כתנאי שיהיה דין אחד לכולם.

ח. קוברמסי:
אני מסכים. ופסק-דין צריך לבצע בצורה נכונה, אם כי לא ייתכן גם חוסר הגיון כשאחה נתקל בבעיה ציבורית, ואי-אפשר להתעלם מכך; זה לא פשוט.

י. בארי:
אולי הפתרון הוא בהריסה לפני שהבית גמור, לפני שיש עו בדה מוגמרת.

ח. קוברמסי:
אני סבור שהאפשרות היחידה היא לרכז בעתיד את הפעולות בשטח המניעה. כי עובדה שנוצרה - לא פשוט לבטל אותה, משום שלמטרה יש גם תפקידים אחרים, ולא תמיד קל לה להעמיד דבר כזה בראש סולם העדיפויות שלה.

אינני רוצה לדבר על האיכות של קבלת החלטות בגופי תכנון, שגם זאת שאלה לא קלה. אבל אני מדבר על מניעת עבירות בעודן באיבן. לאחרונה ניתנו כמה פסקי-דין לדוגמה, כולל מאסרים. אלה הם אמצעי הרחעה, וכל דבר כזה יש לו גם משקל מצטבר.

שר המשטרה ש. הלל:
גם כשהורסים בית של משפחה מרובת ילדים, שנכנסה אליו אולי מתוך שהולכיכו אותה שולל, מותר לומר: הורסים, אבל תגידו לנו היכן נשכן את המשפחה הזאת. ולא להגיד למשטרה: תתעלמו מזה, ואם יש פס"ד - תבצעו אותו בלי לשאול שאלות.

ח. קוברמסי:
יש רשויות מקומיות רבות בישראל שאין להן כלים מתאימים כדי לעמוד בעניין הזה, והבעיה צריכה להיות ידועה. גם כשרשות מקומית רוצה לעשות - השאלה של פיקוח על הבניה, של השגת אנשים בעלי רמה וכושד, לא ניתנת לפתרון במידה שווה בכל מקום. ייתכן שבתקופה זו צריך היה לאפשר למשרד הפנים מעורבות יותר פעילה, אם כי המחוקק הטיל את הדברים הללו על הוועדות המקומיות. גם אז ייתכן שהיינו צריכים לקבל יותר כלים, ומילו נסיונותינו עד היום לקבל משאבים של אמצעים וכוח אדם כדי לחזק את החומים הללו לא עלו יפה. בקרוב ייערך כאן דיון על תקציב המשרד. תטפלו אתם בזה. לנו לא אושר התקציב הנוסף לכך, ומאחזו חיים בחסר של כוח אדם זה שנים. איננו משרד מבצע שעומדים לרשותו

ח. קוברסקי:

תקציבים עם פול כללי שממנו אפשר להעביר. ואילו לרשויות המקומיות אין היום אפילו פועלי תברואה מספר מספיק, והמנגנון שלהן איננו גדול לא משום שהצלחנו בפיקוח אלא בגלל שוק העבודה שמאזן כל זאת. כל אלו הן בעיות שצריך לזרוע על קיומן, ולחפש דרכים להתגבר עליהן.

י. בארי: אבל פסקי הדין שציטטתי דנים כולם ברשויות מקומיות מבוטאות דווקא.

ח. קוברסקי:

אינני מתעלם מכך שהמודעות ברשויות מקומיות רבות לא תמיד מספקת. אנשי חושב שבעיריית ת"א למשל נעשים היום מאמצים ללכת לקראת העניין הזה. גם מזה לא צריך להתעלם. הוא הדין בעיריית ירושלים, אם כי ייתכן שעשתה גם טעויות בשיקול היכן להתחיל.

יש אפוא גם תפעות חיוביות. זה גם הודות לכך שהציבור כולו נעשה ער יותר בשנים האחרונות, ויש קשר בין עירנותו של הציבור ובין הירתמותו של השלטון ומתן דגשים שונים.

לפני חודשים אחדים קיימנו, ביזמתו של מר שפט, בידור משותף עם מערכות משרדיות אחרות - עם משרד המשפטים, משרד המשטרה והרשויות המקומיות - על הבעיה הזאת של אכיפת החוק. זה היה סמינר בן שלושה ימים, שהשתתפו בו 25 אנשים שעברו על הנושאים בזה אחר זה וניסו להציע הצעות פתרון לעתיד. בעקבות זה הועלו אצלנו עשרים-וכמה הצעות לתיקונים בחוק עצמו, שהמועצה הארצית לתכנון כפר אישרה אותן, ויש הסכמה בין משרד המשפטים ומשרד הפנים על הגשת החומר לממשלה. לדוגמה: אנחנו מציעים חיזוק החוק בכמה פרצות שיש בו ושאינן משיבות כיום למצב, כגון: הטלת אחריות פלילית על חבר מוסד תכנון החורג ביוזעין מהוראות החוק. כי נתקלנו בתופעות שמתקבלות החלטות ביוזעין שהן עבירה על החוק, וכיום אין בידינו אפשרות להתערב.

י. ארידור: אני חושב שגם היום זוהי עבירה פלילית; זה נחשב לסיוע, אם זה ביוזעין, או אפילו לקשר.

ח. קוברסקי: מכל מקום, נמצא צורך במעיה כזה.

אנחנו מציעים להגדיל את הקנסות שיוטלו על עוברי עבירות בתחום זה. למשל: במקום 2500 לירות הקנס המכסימלי כיום אנו מציעים 100 אלף לירות. אנחנו מציעים הכפלה, ל-20 אלף ל"י, על אי-קיום צו של ביהמ"ש.

הינ'ר י. תמיר: מטר-טרובע אחד של בניה בלתי חוקית ע"י קבלן בת"א, חיפה וירושלים, פירושו הכנסה נקיה של 10 אלפים לירות. זה צריך להיות הקריטריון.

ח. קוברסקי:

יש סמכות לוועדה המקומית ולוועדה המחוזית להנציא צו הפסקה מינהלי למספר ימים, עד לדיון בביהמ"ש; על אי קיום צו הפסקה מינהלי אנחנו מציעים קנס של 40 אלף ל"י.

בסיכום: יש כאן הצעה להגדלת שיעורי הקנסות, כדי שהעונש שיתנו בתי-המשפט בעתיד יהיה מרתיע יותר. אנחנו גם מציעים שצו הפסקה מינהלי, שהיום יכול לעמוד בתוקף ימים אחדים בלבד, יחול ללא הגבלת זמן, והצד השני הוא שיצטרך ללכת לביהמ"ש ולבקש את ביטולו, ולא להיפך, כמו שקיים היום, כי לנו אין כלים לכך.

היתה יזמה של חברי הכנסת ורטמן ותמיר בעניין זה, בעצה אחנו. אני אינני מאמין שבמצב התעסוקה של היום, גם

ח. קונרסקי:

אם יינתנו לנו משאבים, נשיג כוח אדם מספיק לפקח על הבניה. פרופסורים לא יבואו לעבוד בזה, וכל נסיון לחשוב שאפשר לפתור את הדבר ע"י הגדלת מנגנוני פיקוח בלבד איננו מעשי. ולכן, כשבאנו חבר הכנסת יוסף תמיר וזועף בנו אם להגיש את הצעת החוק הפרטית שלו ביחד עם ח"כ ורטמן - בירכנו אותו על כך. ההצעה היא שהאדריכל והבונה אחראים ישירות. כל אדם צריך להיות המפקח של עצמו. כמו שרופא עלול להגיע לשלילת רשיון - כך גם מהנדס ואדריכל צריכים לדעת שאם לא ביצעו מבנה עפ"י ההיתר שקיבלו, ולא דיווחו על כך מיד עם התחלת העבירה, כיוון שהם המפקחים על העניין - הם לא יוכלו להמשיך לעסוק במקצוע. זאת הדרך להגיע להישגים גדולים יותר בעתיד.

לסיכום: אני חושב שבשנים האחרונות חלה התקדמות, חרף כל הדוגמאות שהביא היו"ר. יש התקדמות במודעות של הציבור, ויש היום גישה ממושמת מאד בכל המערכת הממשלתית. יש עירנות בהרבה מאד רשויות מקומיות, אם כי יש דברים של העבר, וצריך יהיה לחשוב פעם איך להתגבר עליהם.

ע"י תוספת עזרה של גיבוש כלים, תיקונים בחקיקה ובחינה תקופתית של המצב אפשר לדעת להתקדם, כי בסופו של דבר גם על בעל העבירה חלה אחריות כלשהי.

צ. טרלון:

הנושא הוא עצום, ואני מברך על עצם הדיון כאן. כי ההיזון החוזר בין הרשות המבצעת והרשות המחוקקת צריך להיות דבר קבוע ולא חד-פעמי, ויש לנו מה לומר זה לזה. והתסכולים שלנו אינם פחות כואבים ממה ששמעתם היום מהצד הזה של השולחן.

משנת 1969 נכנס משרד המשפטים לעבי הקורה הזאת, בשיתוף הדוק עם משרד הפנים.

מה אנו עושים? ראשית, אנחנו מגישים משפטים. בשלוש השנים האחרונות הפעלנו מחלקה שעסקה בנושאי חברואה, בדברים הקשורים באיכות החיים, ואנחנו מגישים מאות משפטים בשנה. כאשר ביקש מאתנו משרד הפנים שנטפל במסגרת זו גם במשפטים בעניינים של תכנון ובניה - הודענו לו שאין לנו כוח לכך.

י. בארי:

מה בעניין הענשים הקלים המוטלים על עבירות של זיהום מזון - חרקים במזון וכו'?

צ. טרלון:

בעניין של מזיקים שנמצאו במזון - הענשים הוגדלו בצורה ניכרת.

י. ארידור:

הגדילו את הקנס, אבל גם היום הוא מגיע ל-3,000 או 5,000 לירות בלבד, וזה לא מספיק.

צ. טרלון:

כאן התשובה מסובכת. משום שהעבירה כאן היא אבסולוטית, ומוטלת למרות שהאנשים מוכיחים שהם נוקטים באמצעי זהירות, וצריך למצוא כאן את המאזן בין עבירה מוצדקת ועבירה לא מוצדקת. לעניין זה רצוי היה להקדש דיון מיוחד.

מכל מקום, כיום יש לנו פחות מ-140 פרקליטים בסך הכל שצריכים לעסוק באכיפת החוק. אנחנו עושים את המכסימום. אנחנו עושים גם מאמצים להגדיל את מספר הפרקליטים. גם הענשים כאמור הוגדלו, ואף הוטלו ענשי מאסר. פרט לכך מתנהל מאבק יום-יום עם עשרות רשויות מקומיות בארץ. ב-21.5.75 שלח היועץ המשפטי מכתב לסגן של ראש עיר פלוני, בו הוא כותב שתשומת לבו הופנתה למספר הרב של סטיות מהוראות החוק (בשטח התכנון והבניה), והוא מעיר שאין בעיר תשומת לב נאותה לטענותיו של עו"ד העירה. והיועץ המשפטי ממשיך

צ. טרלון:

וכותב שהיא דורש שמירה החלטית על התכנון והבניה, ומודיע שבעתיד יינקטו צעדים משפטיים נגד חברי ועדות תכנון ובניה שיחננו ידם להפרת החוק (קורא את המכתב).

אני יכול להבטיח לוועדה שגם בתקופת כהונתו של היועץ המשפטי הנכנס (עד כמה שאני מכיר אותו) תימשך הפעולה היום-יומית, הדרישה והלחצים שאנחנו מפעילים לשמירת החוק.

אין מערכת סינהלית בארץ שנה הגורם הפוליטי כל-כך חזק בביצוע כמו בשטח התכנון והבניה. רישוי לגבי יצוא ויבוא זכו' נמצא כולו בידי עובדי מדינה. הרישוי בשטח הבניה הוא בידי נבחר ציבור. ויכוח הנעוץ במהות היחסים בין השלטון המרכזי והשלטון הוקמי, אם הטיפול ברישוי ובניה אכן צריך להיות בידי נבחרים. בקשתי היא: כולכם, חברי הוועדה, תופשים עמדות נכבדות במפלגותיכם. אנא, הפעילו את השפעתכם על מרכזי מפלגותיכם, על חבריכם ברשויות המקומיות, שיחננו ידם לאכיפת החוק, כי הדבר תלוי במידה רבה מאד בהם. אנחנו יכולים להציק להם ולנסות להעניש אותם. אבל את החינוך לנבחרים לקיים את החוק חייבים לעשות אתם. המפלגות חייבות לָפְיִים במרכזיהן דיונים בנושא תכנון ובניה, ולדאוג לכך שמרכז המפלגה יתערב לא רק פעם בארבע שנים אלא כדי להבטיח חמיד שחבריו היושבים בנבחרים ברשות מקומית יעשו לאכיפת החוק.

ש. רוזנולין:

לא אתייחס לעניינים עקרוניים אלא לדברים ספציפיים בלבד, אלה שהועלו כאן.

מה שנוגע לצווי הריסה - אינני יודע אם חברי הוועדה יודעים את מספר המבנים הבלתי חוקיים במדינה. להרוס את כולם - זהו מבצע הרס עצום שעוד לא היה כמותו. בסקטור הערבי בלבד יש היום 1800 (לא כולל את השובלים ואת כל שיכונני הברואים שאין להם תכנון כלל). בתל-אביב בלבד יש 900. ולא ייתכן להתייחס לכך כאל תופעה גלובאלית, מבלי לרדת לפרטים. אינני סבור שמדינת ישראל מסוגלת היום להרוס 4,000 מבנים. ואז תחיל הבעיה מה הורסים קודם.

לדוגמה: שיך-מוניס. מדובר שם למעשה

ב-6 משפחות, משום שעם כל היתר כבר הסתדרו. שם המשפחות אינן גרות שם מהיום. חלקן גרות שם כבר 20 שנה; חלק מהדירות כבר עברו יד רביעית. חלקם באמת ספקולנטים. אבל יש שם למשל מקרה אחד שאדם אומר: נותנים לי דירה בקצה השני של העיר. בתי לומדת בגימנסיה הצרפתית לא רחוק מכאן; החנות שלי נמצאת כאן - ולמה אתם שולחים אותי לשם? הדבר הכי קל הוא לפנות את שם המשפחות הללו. אפשר לעשות זאת תוך 10 דקות. אין למסטרת ישראל בעיה של כוח פיזי. אני חושב שהמדינה צריכה להתברך בכך שלא כך עושים אצלנו דברים. ולא נכונה הטענה שהעירייה איננה יכולה לבצע דברים משום שהמסטרה לא מרשה לה. אבל יש מקרים שאנחנו מפנים את חשומת-לבה של העירייה לבעיות הסוציאליות.

גרוזינים התיישבו באשדוד, ובנו להם

כל מיני דברים רעים בפתחי הבתים. אפשר להסיר את הכל תוך חצי יום. אני פטור מלתאר את הנושא.

מה שנוגע לקצא"א - הבעיה עדיין

בעיזומה. אבל אי-אפשר להחזיק בחבל בשתי קצותיו: להגיד למסטרה מצד אחד לעשות, ומצד שני לטעון שיש כאן התערבות בסכסוך עבודה. יש שאלה של חפיפה בין הנושאים; היכן נגמר סכסוך העבודה והיכן מתחילה הפגיעה בחוק.

י. בארי:

האם זה נכון שלפני כמה שבועות נפגעו שם שוטרים, ועד היום לא ננקטו צעדים נגד האשמים?

ש. רוזנולין:

התיקים נפתחו, והם קיימים, לא נסגרו.

מסטרת ישראל מצויינת עד היום בספינות המאפשרות לה לפקח על הדיג ולעשות סדר. מעולם לא חשבנו שנצטרך לנהל

ש. רוזוליו:

קרבות-ימיים, שנצטרך לנגח את הספינה האחרת ולקפוץ אליה. עד היום לא עסקנו בכך; עכשיו התחלנו ללמוד גם את הנושא הזה.

ע. גנף: צריך לרכוש ספינות מחיל-הים.

ש. רוזוליו:

לרכוש זה הדבר הכי קל. מכל מקום, להציג את העניין בקצא"א כעניין של בטלנות של המשטרה - זה פשוט לא נכון.

אני רוצה להתייחס לעבירות רישוי וכופר חמורת עבירה. לא אנחנו קבענו את עניין הכופר, שהוא עניין קשה וצריך לחשוב עליו (אני אומר זאת על דעתי האישית). משום שלפתח רובץ חטאת. בעניין הרישוי אני מצטרף בכל לבי להערתו של מר טרלו בקשר לרישוי בניה. הובר נכון עוד יותר שמדובר ברישוי עסקים, רוכלות, ורכנים וכו'. העניין כל-כולו בתחום הסמכות של הרשויות המקומיות, ופתוח בהחלט ללחצי ציבוריים, ונובע מהם.

כולכם מכירים את דוכן הפרחים הגדול של משמר-איילון. אין לו רשיון. יושב לו יהודי ש-25 משנות חייו ביתה בבית-הסוהר. להיות פרופסור אין הוא יכול, והוא רוצה למכור פרחים. זה מה שהוא יכול לעשות. הדבר הכי קל הוא לסלק אותו משם. אבל לא זה השיקול היחיד. לתת לו רשיון - קשה. זה עניין אדמיניסטרטיבי, הוא יושב על שולי הכביש וכו'. אני סבור שאנחנו חייבים ומצויים להתחשב בשיקולים כאלה, כדי שלא נעמיד את המדינה בפני בעיות חברתיות שלא צריך לעמוד בהן.

ע. גנף:

ייתכן שצריך לתת לו רשיון. אבל אם זה עלול לגרום לתאונה, ורק לאחר מכן תתעורר הזעקה - האם לא מוטב להוריד אותו כבר עכשיו?

ש. רוזוליו:

אנחנו הולכים בדרך-ביניים, ושוקלים אפשרות של שיקומו: להרחיק אותו מן הכביש, לבנות לו משהו קטן וכו'.

שר המשטרה ש. הלל:

זה מה שקורה לעתים קרובות: המשטרה מתחילה לתווך בין הרשויות המקומיות ובין הפרט הנוגע בדבר.

ש. רוזוליו:

אם יגידו חברים: זה לא תפקידכם - אני אומר: נכון. אבל אני סבור שבמצאות הישראלית משטרה שלא תביא בחשבון דברים כאלה אינה עושה את תפקידה כפי שצריך, עד שיתייצבו הדברים וכל הרשויות יעשו מה שצריך. אנחנו מטפלים גם בילדים שאינם הולכים לבית-הספר, ובעולים שאינם יודעים עברית, וכו'. וזהו חלק של העניין.

עניין מינהלת הכנרת איננו כל-כך חד-משמעי. מינהלת הכנרת אף לא השמיעה את דבריה בצורה כה מוחלטת כפי שהציג כאן היו"ר. כשהובא העניין למשטרת טבריה - הוא התא בתוך דו"ח שלם, והמשטרה אמרה: בסדר, נטפל בזה.

עניין הכדורגל הוזכר כאן כבודך אגב, אבל הוא מהווה אחת הבעיות הקשות ביותר, ומחייב דיון נפרד. השאלה איננה אם מאיימים על שופט כדורגל או לא, אלא השאלה היא מהי כל המטרות של העניין.

אני רוצה לשאול שאלה ריטורית: מה זאת "משטרה תקיפה"? אם גוף מסויים החליט למשל לא לאפשר הצגות קולנוע בשבת, והמשטרה עשתה מה שצריכה היתה לעשות - ידענו היטב שהרשות

ש. רוזוליון:

המקומית בסופו של דבר לא תעמוד בלחץ הזה, כפי שבאמת קרה. מה שישאר בסוף הוא כן-וכך תיקים פליליים על תקיפת שוטרים, עשרות תלונות נגד המשטרה על שימוש מופרז בכוח (שלדונג אינן מוצדקות), כן-וכך שאילתות והצעות לסדר-היום בכנסת - שאצלנו הן נושא המחייב חקירה, זיהוי השוטרים שהיו שם, גביית עדויות וכו' וכו'. צריך אפוא לחשוב כאן היטב. ההצגות אינן מתקיימות; מה שמתקיים זה כן-וכך ועדות בדיקה, מאמרים בעתונות, משפטים וכו' וכו'. זהו תמיד האפקט הנובע מכל התנהגות של המשטרה כלפי ציבור כלשהו על נושא כלשהו, ואני מבקש להביא את זה בחשבון. "משטרה תקיפה" היא משטרה שמצד אחד דוחפים אותה קדימה, ומצד שני אומרים לה: אבל לא צריך לרוץ כל-כך מהר? כך אי-אפשר לעבוד.

התהליך הכללי של התייחסות הציבור והחסיקה הולך לכיוון ליברלי. זוהי מציאות שאיננו מערערים עליה ולא נשנה אותה. אבל צריך להביא אותה בחשבון. תהליך כזה מחליש בהכרח מבפנים ודברים שצריך כביכול לעשות מבחוץ. האמריקאים הגיעו לשיאים כאלה שבכלל איבדו את השליטה על ענין העבריינות. שם הוחלשה מערכת האכיפה בצורה כזאת שביהמ"ש העליון אמר שתקנת אסקוביודה היא לגיטימציה של עדות-שקר.

מערכת הראיות הולכת ומסתבכת;

ה- Checks and balances על המשטרה הולכים ומכבידים, וצריך להיות איזון רציני, שבלעדיו אני חושש שהתהליך שקרה במערב-אירופה יקרה גם אצלנו. אם רוצים שהמשטרה תעשה דברים - צריך לאפשר לה לעשותם. ואינני מדבר עכשיו על המחסור בכוח אדם ובאמצעים. הבעיה היא בעיה מערכתית מסובכת מאד. איננו רוצים לדחוף שום דבר על משרדים אחרים. אבל בתוך המערכת המסובכת הזאת של רשויות שלטון - המשטרה איננה החוליה החלשה ביותר. להיפך. וכך אני מציע לראות את הדברים.

היור"י. תמיר:

צריך לזכור שמערב-אירופה של היום חמחולקת בענין זה לשתיים: אנגליה ואיטליה עומדות בתחית הטולם של המשמעת הציבורית; ברומא בלבד בנו 80 אלף יחידות דיור ללא רשיון, והעיר מתמוטטת. אבל גרמניה, שוייץ, הולנד והצפון - זהו עולם אחר, שהלוואי ונדמה לו.

שר המשטרה ש. הלל:

לא פעם העליתי את ענין פסקי-הדין כדי להדגיש שהטיפול של המשטרה הוא רק אחד במערכת שלמה של דברים הקשורים באכיפת החוק, וחייב להיות איזון שלא תמיד הוא פשוט. אבל אני רואה את כל המערכת הזאת של אכיפת החוק - חקירה, תביעה ושפיטה - כחלק מהמאמץ הפוליטי החברתי הכללי. אחרת נגיע לעיוות במקום לשיפור האוירה.

אם אנחנו מתכוונים ברצינות לתיקון - אני מציע שנתחיל בקצה השני; קודם כל שנדע שמהיום והלאה זה לא יקרה עוד, ורק לאחר מכן נחזור אחורנית, אל העבר. ולא להתחיל בהריסת אותו חדר אומלל במלחה, כשבאותו זמן קורים עשרות ומאות מקרים חדשים. צריך לדעת שיותר לא מפירים את החוק; מונעים בניה בלתי חוקית בתחילתה, ורק לאחר מכן מותר להגיד: את זה כבר ניקיתי - עכשיו אני מוכן לזרוק החוצה משפחה שכבר גרה בבית. כי אם משפחה כזאת יודעת שתוך כדי כך משיכים להתבצע דברים גוספים - זה לא קל.

אפילו דברים מסוג דוכן האבטיחים שהוזכרה. זה לא חודש. כבר שנים אנו עדים לכך שבכל שנה יש תקופה של 3-4 חודשים שקיימת בעיה של דוכני אבטיחים. מדוע אין הערים טורחות בשמירת החדשים האחרים של השנה לטפל בענין ולפתור את הבעיה? אותן רשויות מקומיות צריכות להשקיע פעם אחת מחשבה בשמירת החדשים השקטים, להחליט מה מותר והיבן מותר למכור. כי אם לא נראה את כל הענין כולו, כולל האכיפה, כחלק של מערכת כללית - לא עשינו כלום, ואני חושש שניהפך לחברה לבנטינית במובן זה שאף אחד לא יעשה שום דבר בשטח שהוא צריך לעשות, ויגידו: השוטר ברחוב עם האקדח יפתור את הבעיה. יש בעיות חינוך - כל אחד מסתלק הצידה, ומשאירים זאת לשוטר. זהו מסימניה של חברה לבנטינית. השוטר יעשה את מה שהוא צריך לעשות, אבל יהיה זה אבסורד ובלתי יעיל אם לא נעשה זאת כחלק מתוך מערכת שלמה.

א.ב.

שר המשטרה ש. הלל:

אני חושב שיש חשיבות לדיון זה אם הוא
דיון ראשון במערכת של דיונים על מה שצריך לעשות בצד החקיקתי,
מה צריך לעשות בצד המפלגתי, מה הם האמצעים שנותנים למשטרה, ולא רק
במימון ובמכונניות אלא ביכולת הפעולה, בחוקים שלצידה וכו'. נכון אמר
המפכ"ל שבענין זה המשטרה איננה החוליה החלשה ביותר, אבל בשום פנים
אי-אפשר להטיל עליה הכל. גם לא על בית-המשפט שבסופו של דבר פועל
בצורה נוקשה. בית-המשפט איננו בוחר לו איזה מקרה יבוא לפניו. מגיע
לפניו מקרה - והוא אומר: יש כאן עבירה, תהרוס. אבל מישהו שיש לו
שיקול ציבורי צריך לדעת איזה מקרה להביא לפני בית-המשפט. וכיום
אינך מביא לפני ביהמ"ש את 19 הקומות של מלון פילץ שבנו בירושלים,
אלא את המקרה של אותו חדר קטן.

ג. אליעד:

ולפעמים השופט מסרב להרוס את החדר, כי
הוא יודע שלא הביאו לפניו את מקרה

מלון פילץ.

שר המשטרה ש. הלל:

לכן, גם מאחורי הדבר הזה שביהמ"ש עובר
כביכול אוטומאית ואם יש פס"ד צריך
לבצעו אותו חייב לעמוד הגיון ושכל ציבורי הפועל מאחורי המערכת
הזאת כולה.

היור' י. תמיר:

מתפקידה של מסגרת פרלמנטרית, פרט
לחקיקה, גם לפקח על הביצוע. וגישתה
של הוועדה הזאת היתה חיובית ביותר, מתוך הבנת המשמעות העמוקה של
מה שמתרחש במדינה.

אין בינינו חילוקי דעות לגבי הערכת
הדברים. אי-אפשר להטיל את הטיפול בדברים על זרוע אחת בלבד, זו או
אחרת, אלא נכון שזוהי מערכת אחת, טובה ושזורה. אני תמים דעים עם
השר שאמר שאם נתמיד בדיונים מסוג זה ונקפיד שבעתיד לא יהיו מקרים
כאלה, גם אם לא נתקן את כל מה שהיה בעבר - כבר השגנו הרבה.

א. גיבלבר:

אני מציע שבענין זה נקיים דיון גם עם
ראשי השלטון המקומי.

היור' י. תמיר:

אני מקבל את ההצעה.

(הישיבה נבעלה ב-11.25)